

men vilde søge at klare sig hvor de var, saa godt de kunde. Deres endelige Skæbne var nok utvivlsom: de gik lidt efter lidt til Grunde. Jeg tænkte ofte, naar jeg saa Svalerne, paa Polarfarere, der var blevne tvungne til Overvintring, og søgte at klare sig for Kulde og Sult, saa længe de kunde, men sluttelig maatte bukke under. Hvorledes Svalerne døde ved jeg ikke sikkert, men deres gradvise Forsvinden lader vel ingen Tvivl om, hvor galt det gik dem, og at de ikke kunde vedblive at leve, er let forklarligt. Svalerne er jo ikke haardføre Fugle som Stære og Viber; svækkede og underernærede blev de vel alene ved, at den Tid af Døgnet hvor de skulde søge Føde, blev saa kort, og Efteraarets Slud og Regnbyger er ikke Svalerne gunstige; enhver der har set lidt til Fugle, vil kende det sørgelige, forpjuskede og forkrøbne Billede af en Svale, der en kold Maj- eller Septembredag har været udsat for en stærk Regn. Flokken skrumpede ind, den ene gik til efter den anden, og næppe nogen af dem er naaet ned over Alperne.

FRA FUGLEMÆRKNINGSSTATIONEN i VIBORG.

AF

H. CHR. C. MORTENSEN.

(MED ET UDDRAG PAA ENGELSK.)

HISTORISKE BEMÆRKNINGER.

Der findes i ældre Litteratur nu og da Meddelelse om, at en Fugl, der var bleven forsynet med et Mærke, er fanget et eller andet Sted¹, men — saa vidt jeg ved — uden at dette Faktum har faaet synderlig videnskabelig Betydning. I Juli 1835 blev der saaledes ved Danzig skudt en Blisgaas (*Anser albifrons*) med et Messinghalsbaand, som bar følgende Indskrift: Huis te Baak by Zutphen in Gelderland 1906. »Ved nøjere Efterforskning bragte man i Erfaring, at en Baron v. der Heyden Baak paa Huis te Baak i en Række af Aar havde forsøgt at tæmme vilde Ænder

¹ Se f. Eks. M. Braun: »Ältere Markierungsversuche an Vögeln« i Ornithologische Monatsberichte, 1907, p. 59 og Gätke: »Die Vogelwarte Helgoland«, 2. Udg., S. 66.

og Gjæs, hvis Unger han da forsynede med Halsbaand for paa denne Maade at udfinde deres Levealder, Træk o. s. v.«¹.

Skønt man ud over Oplysningen om Gaasens Alder ikke kan udlede noget sikkert af denne ene Meddelelse om et Eksemplar af en højnordisk Fugleart, der var født og opdrættet i Fangenskab i Holland og derefter frigivet, gav v. der Heyden's Forsøg mig Lyst til at prøve, om der ikke i vore Dage, da Efterretningsvæsenet er saa meget bedre indrettet end i 1835, kunde komme et større Resultat ud af at mærke en Del Fugle².

I 1890 kunde jeg nemt komme til at fange nogle Stære, som ynglede ved min Bopæl i Viborg, og jeg tænkte da paa at mærke en Del af dem paa Foden med en tynd Zinkstrimmel, hvorpaa der med Zinkmærkeblæk var skrevet nogle Oplysninger, navnlig »Viborg« og Aarstalangivelse. Det viste sig imidlertid, at den første Stær, jeg mærkede paa den Maade, generedes noget af at bære Zinkmærket og den næste ligesaa, skønt jeg havde gjort Strimmelen betydelig smalle end den forrige. Jeg opgav da foreløbig Forsøget. — Imidlertid kom Aluminium i Handelen til en overkommelig Pris, og i 1898 mærkede jeg saa forsøgsvis en voksen Skallesluger (*Mergus serrator*) (der tilfældigvis var fanget i et Fiskergarn og blev foræret mig af Disciplene K. Schmidt og R. Schneevoigt) med en af de Ringe, som man nu havde begyndt at mærke tamme Høns med. Og da Fuglen let bar Ringen, og der oven i Købet indløb Meddelelse om, hvor den kort efter var skudt, fik jeg Lyst til at tage Forsøget op i

Billede 1. Ringstær (*Sturnus vulgaris*), som skriger advarende ind til sine flyveferdige Unger. Det er højre Bagtaa, ikke noget Lukke paa Ringen, der ses under denne.

¹ Rhea, 2. H., 1849, S. 10, citeret i N. Kjærboilling: Skandinaviens Fugle, 2. Udg., S. 639.

² Dansk ornithologisk Forenings Tidsskrift, 3. Aargang, S. 85.

større Maalestok. Jeg mærkede saa i 1899 først et Par flyvefærdige Stæreunger, som jeg tog i deres Rede, og havde dem derefter i nogen Tid i Bur for at se, hvorledes de klarede sig med Ringen. Og da den ikke lod til at genere dem i mindste Maade, slap jeg dem ud og indfangede dernæst i Løbet af samme Efteraar 162 voksne Stære, som kom i Besøg i mine Stærkasser¹, ringede dem og lod dem flyve.

Dette blev Begyndelsen til den Ringmærkning, som senere har fundet Sted i stor Stil og med højst interessante Resultater rundt om i Europa: fire Aar efter mig, i 1903, begyndte Thienemann at mærke Fugle i Vogelwarte Rossitten ved det kuriske Hav, 1908 fulgte Kgl. Ungarische Ornithologische Centrale under Ledelse af O. Herman og energisk Medarbejde af Jac. Schenk efter, 1909 British Birds (H. F. Witherby) og Aberdeen University (A. Landsborough Thomson), foruden at forskellige Privatmænd gav sig af med Arbejdet, saaledes J. H. Gurney (1904), Claud. B. Ticehurst (1908) o. s. v.². Og den ene Institution eller Forening er nu kommen til efter den anden; jeg nævner saaledes Vogelwarte Helgoland (H. Weigold), Ornithologische Gesellschaft i Bayern (Streesemann), Rigsmuseet i Leiden (E. D. van Oort), Vogelkunde Bern (A. Mathey-Dupraz m. fl.), Naturvidenskabelig Forening i Riga (E. Stoll), Göteborg biologiske Forening (Konservator Kihlén)³ og har dermed mulig endda ikke faaet nævnt alt i Europa. I Amerika har The American Bird Banding Association taget fat i Fjor under W. W. Grants Ledelse.

I England (og mulig andre Steder) havde Jægere for øvrigt i adskillige Aar mærket Unger af jagtbare Fugle, saaledes Lord William Percy, Alnwich Castle (Northumberland), hvis Lister gaar tilbage til Aaret 1891⁴, d. v. s. til Aaret efter at jeg havde begyndt Arbejdet.

Det ny ved mit Forsøg var altsaa ikke just det, at en Fugl fik en Aluminiumring om Foden, men

- a) at voksne vilde Trækfugle blev mærket umiddelbart før de forlod Landet⁵;

¹ Se H. Chr. C. Mortensen: Stæren, Myreløven etc., S. 71.

² Slgn. D. O. F.'s Tidsskrift, 5. Aarg., S. 115.

³ Ifølge Göteborg Handels o. Sjöfarts Tidning, 14 Okt. 1911.

⁴ Country Life, 1909, 27 Februar, S. 323.

⁵ Baade i 1899 og senere blev der ogsaa ringet halv eller helt flyvefærdige Unger, men Hovedmassen af mine Ringfugle er dog endnu mærket som voksne.

- b) at hver Fugl fik et Løbenummer, der henviste til min Mærkebog, hvor Fangested, Fangstdatum m. m. var optegnet, og hvor Fuglen mulig tillige var bleven beskrevet;
- c) at det var et stort Antal Fugle, der blev mærket;
- d) at Forsøget blev anmeldt i ansete udenlandske videnskabelige Tidsskrifter og i Dagspressen.

Jeg var den Gang ikke Subskribent paa noget udenlandsk ornithologisk Tidsskrift, men efter H. Wings Raad henvendte jeg mig til O. Haase i Berlin, E. Oustalet i Paris og W. Eagle Clarke i Edinburgh og bad dem interessere sig for Sagen. De tre Herrer imødekom med stor Beredvillighed min Anmodning og offentliggjorde Meddelelsen om Forsøget i

Ornithologische Monatsberichte, 1899, p. 184¹.

Aquila, 1899, p. 406.

Ornithologische Monatsschrift, 1899, p. 376.

Zeitschrift für Oologie, 1899, p. 30.

Ornis 1899 (den Gang udkommende i Paris), p. 119.

The annals of Scottish Natural History, 1900, p. 47.

Jeg gik ud fra, at Videnskabsmænd i Holland og Belgien læste et af disse Tidsskrifter, og for Skandinaviens Vedkommende bekendtgjorde jeg selv Arbejdet i det populære Ugeskrift »Frem« »Vor Jord« for 24 December 1899 og i forskellige danske Provsblade.

Jeg tænkte mig nu, at en af mine Stære omkom f. Eks. i Vesteuropa, og at den Mand, der fik fat paa den og saa, at den havde en Ring om Foden, satte det i Avisen som en Kuriositet eller for at søge Oplysning om, hvem der havde mærket den. Forhaabentlig vilde saa en eller anden Subskribent paa et af de Tidsskrifter, hvori jeg havde anmeldt Forsøget, se det og sende mig Underretning om Fangsten. (Et af de Oplysningsbureauer, der eksisterer i de store europæiske Byer, og som paatager sig at sende Udclip af Aviser, vilde ogsaa kunne være til Nytte, og jeg kom snart i Forbindelse med »Argus de la Presse« i Paris).

Forsøget lykkedes imidlertid ikke. Jeg fik ikke andet at vide om de 165 Stære, end at en og anden af dem var bleven set eller dræbt i Viborg eller ikke ret langt derfra i Løbet af Efteraaret og det næste Foraar.

¹ O. Haase har skriftlig underrettet mig om, at han ogsaa sendte Meddelelsen til »Zeitschrift für Ornithologie« og »St. Hubertus« og at begge disse Tidsskrifter vistnok ligeledes optog Noticen.

INDSKRIFT PAA RINGENE.

Hvad var nu Grunden til, at jeg fik saa faa Meddelelser om Ringstærene? Ja først og fremmest vel det, at overhovedet ikke ret mange af dem var falden i Menneskehaand; Stærene er jo ikke Genstand for Jagt. Men dernæst ogsaa, at Indskriften paa Ringene var for lidet vejledende. Foruden Løbenummeret havde jeg paa de først udsendte Ringe stemplet »Viborg«, men da jeg til at begynde med kun havde løse Typer at arbejde med, blev det mig efterhaanden for vidtløftigt at sætte saa mange Bogstaver, og jeg nøjedes saa med at stemple f. Eks. C. M. (= Chr. Mortensen) eller S. v. (= *Sturnus vulgaris*). Men det var altsaa for lidt.

I 1900, da jeg ringede en Del flyvefærdige Stæreunger, foruden at jeg mærkede gamle Stære hele Sommeren (med Undtagelse af Fældetiden, hvor Stærene ikke besøger deres Kasser) og ligeledes om Efteraaret, anskaffede jeg derfor et Stempel med »M. Danmark« (M. = Mortensen), og denne Inskription stod saa i flere Aar paa Stærringene. Det var aabenbart bedre; af de Stære, der var mærket paa den Maade, fik jeg i Løbet af første Aar, de var ude, Bud om to fra Udlandet. Den ene (eller dog dens Ring) var kommen til Baron R. Snouckaert van Schauburg i Neerlangbroek (Holland), og han forespurgte hos H. Winge, om han kendte noget til, hvor Ringen stammede fra. Den anden Stær var falden i Hænderne paa en Lægmand, en ung norsk Fisker, Julius Emanuelsen Tjørve, Lister pr. Farsund (Norge); han skrev til »Nationaltidende« i København og fortalte det, samt tilføjede: »Sæt det i Avisen!« Her var det altsaa gaaet til omtrent, som jeg havde tænkt mig, det skulde.

At Indskriften »Danmark« ikke var tilstrækkelig oplysende til, at hvemsomhelst vilde sætte sig i Bevægelse for at faa den oplyst, var mig imidlertid snart klart, og jeg har til Overflod for nylig faaet et Bevis derfor. Hr. Harald Fiedler, Trafikchef ved den nordøst-argentinske Jernbane, saa i 1910 tilfældig i Buenos Aires en udstoppet Stær med Mærket »Danmark«; Fruen i Huset havde faaet den forærende af en Fætter, der havde skudt den i Irland, og den havde nu staaet hos hende i flere Aar; Jægeren havde altsaa ikke haft nogen Interesse af at prøve paa at faa Stærens Historie opklaret. Først Hr. Fiedler skrev til Redaktøren af »Vore Landsmænd i Udlandet«, Hr.

Bertel Fuglsang i København, der atter lod Meddelelsen gaa videre til mig.

For om mulig at fremskaffe flere Meddelelser om dræbte Ringstære stemplede jeg derfor i Efteraaret 1905 ^{Viborg} og fra Danmark og fra Foraar 1906 ^{Mortensen} (D = Danmark) og Løbenummer paa Ringene. En enkelt værdifuld Oplysning har jeg faaet om Stære, der er mærkede med denne Adresse, men det viser sig, at man alligevel langt fra kan gøre Regning paa, at enhver, der faar fat paa en saaledes mærket Ringstær, vil sætte sig i Forbindelse med Afsenderen. Præparator John Hinrichs, der arbejder for den kgl. biologiske Anstalt paa Helgoland, meddelte mig saaledes for nylig, at en Stær, mærket Mortensen, Viborg, var fanget paa Helgoland; — Ringen blev senere erhvervet af den biologiske Anstalt og er nu tilsendt mig — og det blev i den Anledning ved Hjælp af Dr. Weigold oplyst, at mindst tre af mine Stære tidligere var omkomne paa Gätkes Ø, deraf to paa Fyrtaarnet, uden at man havde haft Interesse af at skrive til mig om det.

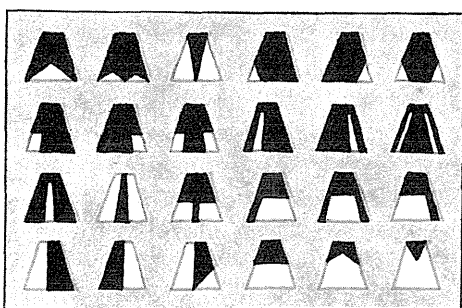
Naar Ringen er lille, kan der jo ikke staa ret meget paa den; Indskriften skal oven i Købet helst være saa stor og tydelig som mulig, da Lægmand ofte har Besvær med at læse smaa Typer. For at faa Adressen saa nøjagtig som mulig, har jeg siden 1903 undertiden mærket en Fugl med to Ringe, hvis Indskrifter supplerer hinanden, og sat en Ring om hver Fod. Det er en Fremgangsmaade, som kan anbefales for mindre Fugle.

At stemple Indskrift paa Indersiden af Ringen foruden paa Ydersiden af den opgav jeg hurtig, fordi en saadan indvendig Indskrift snart slides ud, naar Ringen glider op og ned ad Foden. Derimod bliver en Indskrift, hvis Bogstaver danner Fordybninger udvendig paa Metalringen, efterhaanden tydeligere derved, at der sætter sig Smuds i Bogstaverne.

Løbenummerets Taltegn skal jo helst være ret store for at være let læselige, og selv om Stærringene er saa vide som mine, kniber det derfor med at faa mere end tre Tal til at staa paa hver af dem. Jeg har da foreløbig ladet Pladsen angive Tusindets Nummer, altsaa sat det første Tusindes Hundreder bag min Adresse, andet Tusindes foran den; — Stærenes Løbenummer er ikke i Forbindelse med mine andre Ringfugles. Hver Art har saa vidt mulig (o: for saa vidt den maa antages at være

kendt sikkert ogsaa af Lægmand) sin Række for sig selv; derved opnaas, at man ikke alt for hurtig skal til at bruge mangede Tal paa Ringene.

For om mulig at kunne kende de Ringstære, som yngede ved mit Hjem, fra hinanden, naar jeg traf dem borte fra deres Kasse, ferniserede jeg i Aaret 1903 deres Ringe (der naturligvis i øvrigt var stemplede som sædvanlig) en med rød, en anden med blaa Farve o. s. v. Men det duede ikke: der kunde kun skaffes et meget begrænset Antal kendelige Farver; selv de tydeligste af dem var ikke meget iøjnefaldende paa Frastand, og

Billede 2. Eksempler paa Klip, der er gjort i de vifteformigt udbredte Halefjer af ynglende Ringstære (*Sturnus vulgaris*). Naar man ved, hvilken Kasse Stærerne bor i, kan det have sin Interesse at kunne kende dem, naar man møder dem rundt omkring paa Markerne o. s. v.

Farven blev oven i Købet hurtig slidt af, saa den kun blev staaende i de fordybede Bogstaver. Det viste sig mere praktisk at mærke Ynglestærerne ved forskelligt formede Klip i Halefjerene (der jo erstattes af ny, inden Fuglen skal ud paa de lange Rejser).

Paa Ringen til en større Fugl kan der anbringes en tilstrækkelig fyldig Adresse, hvad der selvfølgelig er det mest formaalstjenlige

og derfor altid har staaet paa mine Ringe til Rovfugle, Storke, Ænder o. s. v. Men ofte har det vist sig, at Folk ikke har skrevet efter den opgivne Adresse alligevel, hvad enten de nu ikke har haft tilstrækkelig ornithologisk Interesse, eller de ikke har anset Adressen for nøjagtig nok. Jeg har derfor siden Efteraar 1909 paa de større Ringe sat »Write to« eller »Avertir« eller begge Dele foran Adressen. Dog er heller ikke det altid tilstrækkeligt til at faa Folk til at skrive; Jægere uden boglig Dannelse forstaar jo jævnlig ikke, hvad disse Ord betyder.

I Portugal er saaledes for nylig dræbt to Ringhejrer, hvis Ring bar det manende »Write to«, men uden at Jægerne havde fulgt Opfordringen. Oplysningen er da kommen til mig gennem »Argus de la Presse« i Paris, der sendte mig Udklip af franske Blade, der havde optaget Meddelelsen fra portugisiske, samt fra Hr. Wm. C. Tait i Oporto, en Mand, hvem mange af os Ring-

mærkere har Grund til at være taknemlig, fordi han er saa udmærket paa Post i Portugal og har fremskaffet mange værdifulde Oplysninger om dræbte Ringfugle, som ellers vilde være gaaet tabt.

Foruden Løbenummer har jeg paa de større Ringe stemplet et Kontrolbogstav, der kan blive til Nytte, hvis Jægeren ved en Skrive- eller Læsefejl (eller alene efter Hukommelsen) opgiver et galt Nummer; dette Bogstav, der selvfølgelig ogsaa staar opført i min Mærkebog, har flere Gange vist sig praktisk.

Ligeledes meddeler mine Lister, hvilken af Fuglenes Fødder der er mærket, samt om Indskriften paa Ringen er opret eller omvendt, naar Fuglen staar. For mange Fugles Vedkommende er denne Forsigtighedsregel overflødig; det vil saaledes vist næppe kunne tænkes, at en Lægmand, der har faaet fat paa en levende Vildand, lader den slippe sig af Hænderne igen. Selv om han altsaa tilfældig skulde have en Ring liggende, som han har taget af en skudt Ringand, saa er der ikke megen Sandsynlighed for, at han skulde sætte denne Ring paa den nu indfangede levende og lade den flyve. — Men med en Fugl som f. Eks. en Stær kunde en saadan mindre behagelig Hjælpsomhed virkelig tænkes, og det er derfor ikke af Vejen at have optegnet saa mange Kendetegn som mulig paa hver mærket Fugl. At klippe Spidsen af et Kloled vil være praktisk, hvis man kan være vis paa, at det ikke generer Fuglen saaledes, at den af den Grund ikke følger sine Kammerater, som den skulde.

RINGENES INDRETNING.

Som Mærker eller »Ringe« har jeg benyttet Aluminiumstrimler, der bøjes om Fuglens Fod, og for at Foden ikke skal tage Skade, har jeg filet og glattet Strimmelens skarpe Kanter og spidse Hjørner bort. Den sammenbøjede Strimmel slutter ikke fast om Mellemfoden, men kan glide op og ned ad den, saaledes at der kan skylles rent mellem Ring og Mellemfod, naar Fuglen bader sig. For at Fuglen ikke skal kunne pille Ringen af, har jeg benyttet forholdsvis tykke Aluminiumstrimler; de er jo ogsaa mere holdbare end tynde vilde være; til Stære skulde de helst kunne holde i alt Fald en halv Snes Aar og til Storke muligvis baade 70 og 80 Aar. For øvrigt slides Ringene en Del, naar de frit kan glide op og ned ad Foden; allerede efter

et Aars Tids Forløb ses det saaledes, at Stæreringene er bleven noget tyndere paa den K ant, der vender ned mod Fuglens T ær.

Paa nedenstaaende Skema ses nogle Opgivelser af Ringenes St orrelse og deres V egt i Forhold til Fuglens.

Ringen anvendt til:	Strimmelens omtrentlige Udstr�ekninger i Millimeter	Strimmelens omtrentlige V�egt i Gram	Fuglens omtrentlige V�egt i Gram	Strimmelens V�egt i Forhold til Fuglens (omtrentlig)
Stork (<i>Ciconia alba</i>)	52 × 15 × 2	4	3500	1 : 875
Krikand (<i>Anas crecca</i>)	25 × 10 × 1	godt 0,5	Stor: 335 ¹ Lille: 250	1 : 600 1 : 400
Musevaage (<i>Buteo vulgaris</i>)	42 × 15 × 2	godt 3	St�orre: 1150 Mindre: 950	1 : 375 1 : 315
St�ær (<i>Sturnus vulgaris</i>)	18 � 20 × 5 × 1	0,25	Stor: 95 Lille: 65	1 : 550 1 : 240

¹ efter Opgivelse paa et Skind, tilh ørende E. Lehn Schi ler.

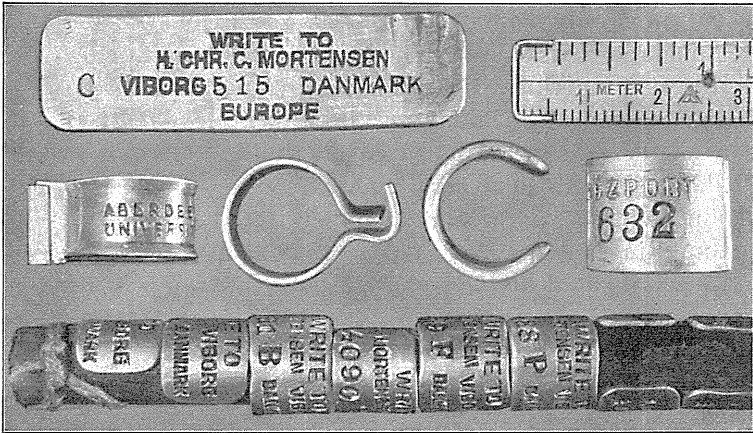

Billede 3. Indsendte F odder af m rket St ær (*Sturnus vulgaris*) og Krikand (*Anas crecca*). Anderingen viser Aluminiumstrimmelens Ender bragt t et sammen.

Strimlerne b jes saa meget sammen i Ringform, at de netop kan skydes ind paa Fuglens Mellemfod; de 1 mm. tykke Strimler kan b jes med en almindelig Niptang med cylindriske K eber, medens de 2 mm. tykke b jes ved Slag med en Tr ek lle over en cylindrisk Jernstang. De halv sammenb jede »Ringe« opbevares derefter i Nummerorden paa en Pind, om hvis Ender der er bundet Sejlgarn, for at Ringene ikke skal glide af. En saadan s lvglinsende lille Stok ser nok saa fiks ud.

I Begyndelsen lavede jeg selv Ringene, men det blev mig snart saa stort et Ar-

bejde, at jeg maatte overlade det til en Haandværker. Men da Ringene altsaa ikke bliver lavet fabrikmæssig, men fremstilles en for en ved Haandarbejde, bliver de ret kostbare; eksempelvis er Prisen for en færdig Størering (der er forholdsvis dyrere end de større Ringe) med Tilklipping, Filing og Glatning, Stempling, Bøjning og Ordning paa Pind samt Slid paa Værktøj en halv Snes Øre, for de større Ringe mere.

Billede 4. Ringe. — Foroven: Plade, der har været bøjet som Størering og er rettet ud igen. — I Midten, fra højre Side: Størering fra U. O. C. i Budapest med kort Lukke efter Rossittenmønster. Bogstaverne (=Központ) er ophøjede, Tallene fordybede. Størering fra Viborg, 2 mm. tyk og fra Rossitten, 1 mm. tyk, med Lukke, begge set fra Kanten. Ring fra Aberdeen med ombøjede Rande og Rossittenlukke. — Forneden: Pind med Viborgringe i Nummerorden (Ringene er her sat skævt for hinanden, for at hele Indskriften kan læses).

KAN RINGEN GØRE FUGLEN FORTRÆD?

Et vigtigt Spørgsmaal er dette: kan Fuglen bære en Ring som den ovenfor beskrevne uden at komme til Skade f. Eks. derved, at Ringen slider Hul paa Fodens Hornplader, eller paa den Maade, at Ringen hænger fast i et eller andet, saaledes at Fuglen kommer til at vride Foden af Led eller endog brækker den? Eller vil Ringen hæmme Fuglens Flugt, saaledes at den hurtig bliver et Bytte for Rovfugle eller ikke kan følge med Kammeraterne under deres Kraftpræstationer for at naa fjerne Lande? Eller kan det tænkes, at den blinkende Ring vil hende Jægeres Opmærksomhed paa Fuglen, saa at den derfor bliver udsat for flere Efterstræbelser, end den ellers vilde være? Af

disse Spørgsmaals Besvarelse afhænger det, om man overhovedet kan forsvare at gøre Mærkningsforsøget, og om det kan bringe paalideligt Udbytte.

Hvad det første Spørgsmaal angaar, da er det klart, at en Ring, som en af mine, der frit kan glide op og ned ad Mellemfoden, slider noget paa Fodens Hornklædning. Er denne noget ujævn, som paa en Musevaage, kan den blive slidt glat, og en Stær faar Pladerne foran paa Mellemfoden noget tyndslidte, saaledes at man vil være i Stand til at se, hvilken Fod der har været mærket, hvis Jægeren har taget Ringen af; (dette Kendetegn for den mærkede Fod kan for øvrigt i Tvivlstilfælde faa sin Betydning). Men Sliddet er ikke saa betydeligt, at det i nogen Maade kan gøre Fuglen Fortræd; det kan sammenlignes med det Slid, som man ser frembragt af en Ring paa en Menneskefinger. Jeg spørger altid de Jægere, der melder en Ringfugl, om Ringen har gjort Fuglens Fod Skade, men der svares som Regel ikke alene »Nej«, men »Aldeles ikke«, »ikke paa nogen Maade« el. lign., selv om Talen er om en Vildand, hvis bløde Fødder, der oven i Købet tidt kommer i Vand, maa være særlig modtagelige for Beskadigelse.

Jeg saa en Gang en lille Knyst ved Grunden af Bagtaaens Overside paa Ringfoden af et Par mærkede Stære¹, og jeg troede, at denne Knyst var fremkommen ved Tryk af Ringen, der blev klemt mellem Bagtaa og Mellemfod, naar Fuglen under Søvn sank sammen i Foden. Men jeg har senere set, at Ringen, naar Fuglen sætter sig til Ro, plejer at glide ned til Hælen, der nemlig saa holdes lavere end Knoledet. Og jeg har desuden nu og da fundet en Knyst af akkurat samme Udseende paa samme Sted af Bagtaaan af en Stær, der endnu ikke var mærket, saa jeg ved, at denne Beskadigelse ikke har noget med Ringen at gøre.

Med Hensyn til Spørgsmaalet, om Ringen vil kunne tage fat i noget eller hæmme Fuglens Bevægelser, saa vil jeg nøjes med at citere, hvad jeg tidligere har skrevet²: — — »jeg har set Hundreder af Ringstære i det fri, deraf ikke faa Ynglestære, det ene Foraar efter det andet ved vort Hus; jeg har set dem sidde, hage sig fast ved Stærekassens Indgangshul, løbe, flyve, sove, slaas, bade sig, pudse sig, klø sig med Ringbenet, danne Redeskaal inde i Forsøgskassen, ruge o. s. v.; jeg har set dem i ad-

¹ Se Ornis XI, p. 312.

² Dansk ornithologisk Forenings Tidsskrift, 1907, p. 146.

skillige Graders Frost og i mange Graders Varme — altsammen uden at kunne opdage, at Ringen har generet dem«. Een af mine Stære, som i to paa hinanden følgende Aar havde Rede ved vort Hus og som jeg havde Lejlighed til at se mange Gange om Dagen, havde jeg givet en Ring paa hvert Ben, men heller ikke det hæmmede dens Bevægelser i mindste Maade.

Jeg har haft en Musevaage, en Ravn og en Krikand, alle med Ring om Foden, i Fangenskab i nogle Uger, og i et lignende Tidsrum haft Lejlighed til i faa Alens Afstand at iagttage ringede Storkeunger paa deres Rede med samme Resultat: Ringen generer ikke.

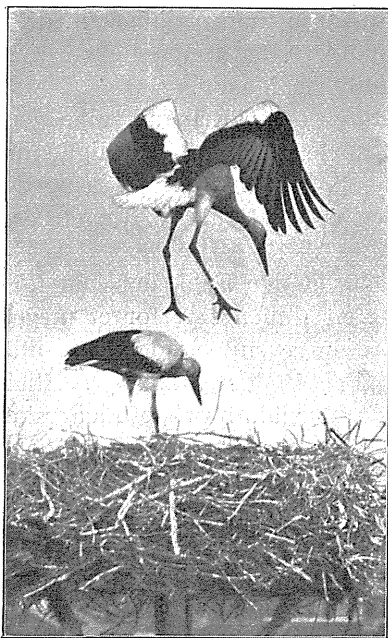
Af Skemaet S. 106 vil det fremgaa, at den Fugl, der faar forholdsvis mest at bære paa, er Stæren¹; men selv for et meget lille Eksemplar vil det ikke blive til mere end hvad f. Eks. lidt vaad Jord, der hænger fast ved Fuglens Fødder, kan veje. Eller man læse følgende Betragtning: Et Par almindelige Lædersko vejer c. 750 Gr. til en Mand paa c. 75 Kilogram. Skoenes Vægt forholder sig altsaa til Mandens som 1 : 100, det vil sige, de er mer end dobbelt saa tunge i Forhold til Manden som en Stæring er i Forhold til en lille Stær. Et Landpostbud her paa Egnen gaar imidlertid hver Dag 30 Kilom. med endnu tungere Støvler paa end de nævnte og er endda ikke mere træt, naar han kommer hjem om Aftenen, end at han kan passe sin Have o. s. v. Og Mandens Muskelstyrke er forholdsvis meget mindre end en Stærs²; Landpostbudets daglige Tur er sikkert mindst lige saa anstrengende for ham som en Dagsrejse i Træktiden er det for Stæren (i alt Fald, naar den kan flyve over Land).

Men gør Ringene ikke Fuglene saa kendelige, at Mennesker vil skyde dem ud af Flokken som Kuriositeter? Nej. Det er ganske vist ikke vanskeligt at se en Ring om Foden paa f. Eks. en Stær, der opholder sig et Par Meter fra Iagttageren (naar Fuglen da ikke netop gaar i Græsset), men allerede paa en Snes Meters Afstand er det ikke altid let at se Ringen, og naar Stæ-

¹ Musevaagen, der er Specialist i at bære i Fødderne, uførtalt.

² Muskelstyrken retter sig efter Størrelsen af den Flade, der viser sig, naar Musklen skæres over paa tværs; Styrken vokser altsaa efter et kvadratisk Forhold. Men Legemet's Masse, Rumfanget, vokser efter et kubisk Forhold. Et Dyr, hvis Krop er to Gange saa høj som Kroppen af et andet af samme Art, har ganske vist (hvis Dyrenes Muskler er forholdsvis lige tykke) fire Gange saa stor Muskelstyrke, men skal ogsaa bevæge et Legeme, der er otte Gange saa tungt, ∴ det store Dyr er forholdsvis ikke saa kraftigt som det lille.

ren flyver, bliver Metallet gemt i Fjerklædningen. Og selv paa en Stork, der dog strækker Fødderne uden for Halen under Flugten,

Billede 5. Mærket Storkeunge (*Ciconia alba*) i Færd med at lande paa Reden. Ringen er gledet lidt op ad Mellemfoden (højre); den kan ses paa Fotografiet, men opdages ikke let, naar Fuglen er i Bevægelse.

er det vanskeligt at opdage Ringen, endog naar Fuglen flyver nær hen over Iagttageren, og han har Kikkerten rettet paa dens Fødder. Jeg har adskillige Gange staaet og passet paa mærkede Storkeunger, som kom flyvende hjem, men det er ikke altid, at jeg har kunnet opdage Ringen, ikke en Gang i det Øjeblik, da Fuglen har strakt Fødderne nedad for at komme til at staa i Reden. En Ring, der kommer saa meget i Vand og ikke bliver pudset mere mod Fjerene end en Storkering, taber hurtig sin Glans og bliver mat graalig eller endog brunt anløben, saa den ikke tegner sig skarpt mod Fuglens Fod, men kun opdages som en lille Fortykkelse paa den.

Det vil heraf kunne skønnes, at det i al Almindelighed ikke medfører nogen Fare for Fuglens Liv, at den er mærket.

MEDARBEJDERE.

Jeg er ansat som Overlærer ved Katedralskolen i Viborg og kan altsaa kun drive Ornitologien i den Fritid, der levnes fra Skolearbejdet, endda kun i ret beskeden Maalestok. Og naar man, som jeg, er naaet et godt Stykke over de halvhundrede Aar, kan der ikke gøres saa meget Arbejde i »Marken« som ønskeligt var. Jeg har derfor været glad ved, at ikke faa Fuglevenner nu og da har rakt mig en hjælpende Haand. Adskillige unge Mennesker har klatret op til Rovfuglereder og hejset Ungerne ned til mig, andre har mærket Hejreunger og Stære eller har cyklet rundt til Gaardene paa Landet og ringet Storkeunger

o. s. v. Følgende Herrer har ringet Fugle for mig: Stud. mag. Chr. Bach (Storke), Stud. polyt. M. Bang (Storke), Stud. med. G. Begtrup (Hejrer), Stud. med. D. Bøggild (Storke), Gymnasiast H. Bøggild (Storke), Adjunkt Ferdinand (Klyder), Mejeribestyrer Aa. Finderup (Spurvehøge), Overlæge O. Helms (Hættemaager), Gymnasiast A. Jacobsen (Hejrer), Stud. mag. P. Jespersen (Hejrer og Stære), Lærer, Cand. phil. Imm. Kirkegaard (Rovfugle), Skovrider P. H. Lassen (Rovfugle), Skovrider G. Morville (Storke), Veterinærstuderende A. Nybo (Storke), Stud. med. G. Rendtorff (Rovfugle, Hejrer, Storke), Stud. med. E. Rossen (Rovfugle, Storke), Forststuderende V. Rossen (Rovfugle), Stud. med. S. Saxtorph (Hejrer, Stære), Landvæsenseleverne A. Torm (Storke) og N. Tulstrup (Stære), Lærer Aa. Taaning (Stære), Gymnasiasterne Erik og Gustav Wetche (Storke), foruden at forskellige andre nu og da har mærket nogle Kuld Stæreunger.

Dernæst har Direktør Carl Rubow og Baroniet Braetrolleborg (gennem Forstassistent A. Fabricius) købt Ringe paa Fuglemærkningsstationen; førstnævnte for at mærke Stormmaager (*Larus canus*) og Hættemaager (*Larus ridibundus*), Braetrolleborg til Mærkning af Graaænder (*Anas boscas*) og Krikænder (*Anas crecca*).

Og endelig har Køjemændene N. J. Anthonisen og J. M. Knudsen været engagerede til at mærke Krikænder (*Anas crecca*), Spidsænder (*A. acuta*) og Pibeænder (*A. penelops*) i Køjerne paa Fanø paa Tider, hvor jeg ikke selv kunde komme derned.

Mærkningsarbejdet har efterhaanden medført en betydelig Brevveksling paa Dansk, Tysk, Engelsk og Fransk. Adjunkterne Black og Sixhøi samt min Hustru Ingeborg Lemming Mortensen og Dr. Claud. B. Ticehurst i England har hjulpet mig paa forskellig Maade med Oversættelse. Forfatteren Åge Meyer Benedictsens, Translatrice Frk. Helene Crone og Mellemskoleelev Holger Lassen (der er født i Rusland) har klareret russiske Breve, Translatrice Frk. J. Mullit Portugisisk; andre har været mig til Hjælp med at tyde vanskelig læseligt Hollandsk, Spansk og Italiensk; Fru Margrethe Levy og min Hustru har udført Sekretærarbejde o. s. v.

Og det er ikke smaa Udgifter, der efterhaanden løber paa til Ringe, Indkøb af Fugle, Dusører, forskellige Brugsgenstande, Rejser, Porto, Tryksager o. s. v. Det har da været mig en stor

Hjælp, at Carlsbergfondet tre Gange, i 1907, 1909 og 1911, har bevilget mig en Understøttelse, hver Gang paa 500 Kr. Uden denne Hjælp vilde jeg ikke have kunnet udføre Arbejdet med Krikanden (*Anas crecca*)¹ og Spidsanden (*Anas acuta*), som jeg haaber snart at faa Lejlighed til at meddele nærmere om.

Men at nævne alle dem, der i Ny og Næ velvilligst har ydet mig en Haandsrækning, vilde paa dette Sted blive for vidtløftigt — Dagspressen maa jeg dog ikke glemme! — jeg kommer til at nøjes med, herved at bede alle og enhver, der har ydet mig Hjælp paa en eller anden Maade, om at modtage min bedste Tak!

ANVISNING FOR MEDARBEJDERE.

De Greb, der skal gøres under Mærkningsarbejdet, er noget forskellige efter Fuglens Art og Ringens Størrelse.

Naar man tager en Stær (*Sturnus vulgaris*), lader den glide over i venstre Haand og fører dennes fjerde Finger hen under den, sætter Fuglen sig paa Fingeren som paa en Gren. Man trækker nu den ene af Stærens Fødder fra Fingeren og holder Foden fast om Tærne med Tommel- og Pegefinger, medens Stæren (som det ses paa Billedet Side 113) til Gengæld holder fast paa Mærkerens fjerde Finger med sin anden Fod. Den halv sammenbøjede Aluminiumstrimmel kan derefter tages med Niptangen og klemmes sammen om Stærens Mellemfod, idet man passer, at Spidsen af Niptangens Kæber samtidig skyder sig lidt ind over Mærkerens Tommelfinger, saaledes at det bliver den, og ikke Stærens Mellemfod, der bliver klemt, hvis Taget med Tangen skulde glippe.

Større Fugle maa behandles anderledes.

Til Mærkere, hvem jeg ikke har kunnet give mundtlig Besked om Mærkningen, har jeg sendt en lille skriftlig Anvisning; jeg aftrykker her eksempelvis nogle

Regler for Storkemærkning.

Storkeejers Tag behandles saa varsomt som mulig.

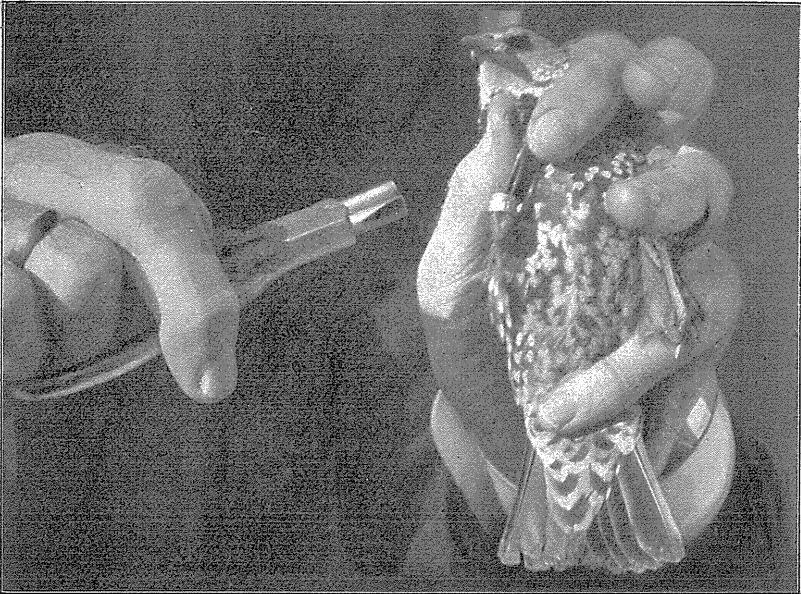
Naar man gaar op ad Stigen, sættes Siden af Fødderne (ikke Fodspidserne) ind mod Taget, for at der ikke skal komme Mærker af Fødderne paa det.

¹ Se Vidensk. Medd. fra naturhist. Forening, 1908, S. 127—139 og D. O. F.'s Tidsskrift, III, S. 124.

Paa Tagryggen er det ofte praktisk at krybe, for at Mønningen ikke skal tage Skade.

Det tilraades at lægge en tom Sæk eller lignende op ad Storke-redens Grene (der ofte er stærkt kalkede af Fuglenes Ekskrementer), for at Mærkerens Tøj ikke skal blive griset til.

Storkeungerne knækker Benene sammen og lægger sig ned, naar Mærkeren rejser sig op ved Reden eller strækker Hænderne ud over den; de dækkes saa med et Stykke mørkt Tøj.

Billede 6. En Stær (*Sturnus vulgaris*) mærkes. Stærens venstre Fod holder fast paa Mærkerens Ringfinger, medens dens højre Knoled klemmes let mellem hans Tommel- og Pegefinger. (Se i øvrigt Teksten S. 112, Lin. 14—26.)

Ungerne bør under Mærkningen ligge med Halen mod Mærkeren: hvis de har lagt sig i en anden Retning, kan de, stadig dækkede af det mørke Tøj, løftes en Kende og anbringes efter Ønske, uden at deres Vinger derfor beskadiges.

Mærkeren stikker derpaa sin Haand ind under det mørke Dække og retter en Unges ene Ben (Fod) bagud, uden for Dækket; Storken lader saa i Reglen Benet ligge ganske stille, saa det kan mærkes.

Ringene anvendes i Nummerorden.

Til at klemme den bøjede Aluminiumstrimmel benyttes en »fransk Skruenøgle« (hvis Kæber skrues mod hinanden, naar man drejer paa Skruenøglens Haandtag) eller en grov Niptang (Fladtang); ikke saa gærne en Knibtang, der kan ødelægge Dele af Indskriften.

Strimmelen klemmes først nogenlunde sammen ved et Tryk paa dens Sider og lukkes saa fuldstændig ved et Pres paa en af Enderne eller paa begge Ender paa en Gang.

Ringene maa ikke holdes skraat ind mod Fuglens Fod, for saa kan den skrabe mod Skæklædningen.

Medens Mærkeren endnu har fat paa Fuglens Fod, gør han de nødvendige Optegnelser til Mærkningsstationen om Ringens Anbringelse m. m.¹

Gylp har sin Interesse; den kan samles i store brugte Konvolutter, hvorpaa der straks skrives Findested og Datum.

Tomme Pinde, som Ringene har siddet paa, bedes tilbagesendte.

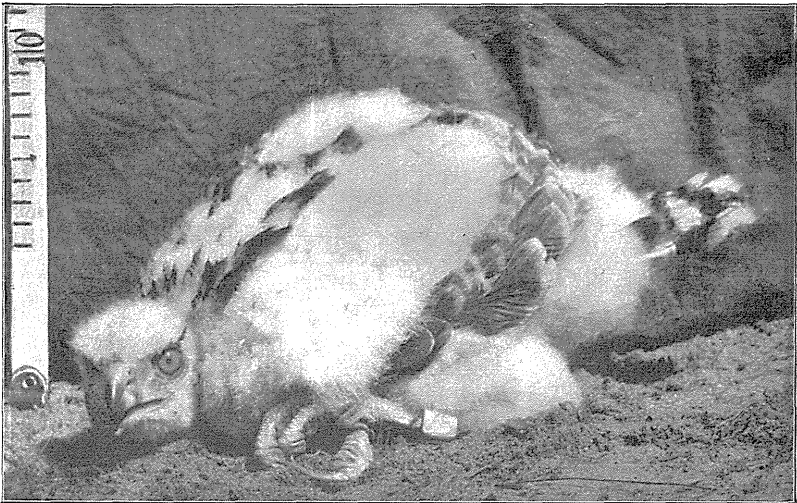
At udsende en Anvisning som denne, er nu et; at faa den fulgt er noget andet. Det har vist sig, at den Del af Mærkningen, der bestaar i frisk Friluftsarbejde med Paasætning af Ringen, i al Almindelighed er den interessanteste; jeg tvivler saaledes ikke om, at adskillige af de unge Mennesker, der har hjulpet mig, vilde gaa gennem baade Vand og Ild, om det skulde være, for at faa fat paa Fugle til at sætte Ringe paa. Men den Del af Arbejdet, som bestaar i at gøre nøjagtige Optegnelser, paa Stedet, straks, mens man sidder med Fuglen i Haanden, og derefter hurtig at indsende disse Optegnelser til Mærkningsstationen, vinder ikke saa megen Sympati, eller interesserer endog absolut ikke, saaledes at det nu og da har knebet for mig at faa mine Lister i Orden.

BREVVEKSLING MED JÆGERNE.

Naar Ringfuglene er udsendt, imødeses hver Post med Spænding; det kunde jo være, at den bragte en Meddelelse, eller en »Fugl«, som vi siger! Og er der kommen en, studeres Frimærke og Poststempel ivrigt, for at der kan faas et foreløbigt Begreb om, hvor Fuglen er fløjet hen. Udskriften paa Brevet er i Reglen en Kopi af det, der staar paa Ringen; Fuglens Løbenummer og Ringens Kontrolbogstav anses almindelig for Husnummer og Betegnelse for Bydel; undertiden er »Write to« skrevet ud i eet Ord og antaget for at være en Titel som »Justitsraad« eller lignende; ikke sjældent er mit Navns første Forbogstav »H« opfattet som Hr. Een Gang har Udskriften været: »Mortensen, en der mærker Fugle«, en anden Gang stod der (paa Tysk): »Til den forrige Ejer af en tam Stork, Hr. Födt«, fordi der paa Ringen

¹ Se S. 105.

stod, at Fuglen var »Født i Viborg«. Det fremmedklingende Navn foranledigede da Postvæsenet her i Byen til at sende Brevet til Viborg i Finland, hvorfra det vendte tilbage til Danmark med Paaskriften »Ukendt i Viborg, Finland«. Saa blev det aabnet og havnede endelig hos mig. — Undertiden skriver Jægeren til sit Lands Konsulat i København, til det danske Udenrigsministerium eller til Borgmesterkontoret i Viborg, hvad der er meget praktisk, da det jo kunde hænde, at jeg var flyttet bort fra Byen

Billede 7. Mærket Unge af Duehøg (*Astur palumbarius*), lagt ned paa Jorden.

eller endog helt bort fra Jorderige; det maatte da antages, at vedkommende Autoritet vilde tage sig af Meddelelsen, saaledes at den ikke gik tabt for Videnskaben.

Der skal jo, som det vil fremgaa af, hvad der er fortalt Side 102 ff., ikke saa faa heldige Sammentræf af Omstændigheder til for at faa en Meddelelse om en Ringfugl, og det er derfor givet, at Mærkningsstationen er Jægeren meget taknemlig for hans Brev. Naar Manden saa en Gang har faaet sig sat ved Skrivebordet, er det oven i Købet meget almindeligt, at han skriver yderst elskværdigt og imødekommende. Han spørger næsten altid om, i hvilken Hensigt Fuglen er mærket, samt hvor og naar det er sket. Mulig udtaler han sin Glæde over, at han har kunnet være Videnskaben til Nytte, og jævnlig ender hans Brev med

Udtalelser som: »Hvis jeg paa nogen Maade yderligere kan være Dem til Tjeneste, skal det være mig en Fornøjelse«.

Jeg er altid glad, naar Jægeren har sit Navn og sin Post-adresse trykt paa Brevpapiret; for det er jo en menneskelig Svaghed at benytte Skriftegn, der vel kan være smukke og karakteristiske (og derved bereder Nedskriveren Glæde), men som ikke er i Stand til at bibringe Modtageren af Brevet de Forestillinger om Navne o. l., som Afsenderen har ønsket; i alt Fald ikke uden langvarigt Studium og Gættten sig frem. I enkelte Tilfælde har jeg maattet fotografere Jægerens Navn og klistre Fotografiet uden paa Brevet til ham, idet jeg gik ud fra, at det stedlige Postvæsen kendte Mandens Bomærke.

For at faa Oplysninger om det, som det er af Interesse for mig at erfare om Fuglen, har jeg saa tilsendt Jægeren 1) en lille Meddelelse om mit Mærkningsforsøg, 2) et Spørgeark og 3) nogle smaa Landkort, tagne fra Artikler om mine Ringfugle, med Angivelse af, hvor Fuglene er omkomne, og hvem der har skrevet til mig om dem. Disse Papirer har jeg ladet trykke paa Dansk, Tysk, Engelsk og Fransk. Det først nævnte Dokument lyder saaledes:

Videnskabeligt Forsøg.

Højt ærede Herre!

For at udforske forskellige Trækfugles Rejseveje har jeg (siden 1899) mærket . . . . . Støre, Rovfugle, Storke, Vildænder o. s. v. med en Aluminiumring om Foden.

Se . . . . . (Henvisning til Litteratur).

Jeg takker Dem meget for den venlige Meddelelse af . . . . . om min . . . . . Hvis De vil være saa god at udfylde indlagte Spørgeark (der er et Blad af min Mærkebog) saa udførligt og nøjagtigt som muligt, takker jeg Dem herved forud. Et Aftryk (som det medfølgende) af Ringens Nummer og Bogstav vil være mig til Nytte, for at jeg kan se Anordningen af Typerne o. s. v. Aftrykket fremstilles temmelig let paa tyndt Papir med en ret spids og haard Blyant. Papiret vædes først lidt paa Undersiden og trykkes saa fast ind mod Indskriften.

Ærbødigst

H. Chr. C. Mortensen,
Viborg, Danmark.

Et Spørgearks Indhold er følgende:

Aftryk af Ringens Nummer og Bogstav.

Har Ringen gjort Foden Fortræd?

(Og i saa Fald: paa hvilken Maade?)

Var Fuglen i god Foderstand?

Den blev skudt den . . . . . 19 . . . Kl. . . . ^{Form.}
_{Efterm.}

Var den flyvende? Staaende? Svømmende? Eller hvorledes?

Hvor blev den dræbt?

(Stedets Beliggenhed bedes opgivet saa nøjagtig som mulig,
 for at jeg kan bestemme geografisk Længde og Bredde).

De bedes være saa god at sætte et × paa det vedføjede
 lille Kort!

Hvorledes er den Lokalitet, hvor Fuglen blev dræbt, beskaffen?

(Skov, Mose, Eng, Flod, Sø o. s. v. Nøjagtig Beskrivelse vil
 være til Nytte for mig).

Hvorledes var Vejret i den Tid, da No. . . . blev dræbt?

(Temperatur? Vind? Regn? Sne? Taage? o. s. v.)

Var Fuglen alene eller i Flok med andre Fugle af samme eller en
 anden Art?

Ses der mange . . . . . om Efteraaret eller om Foraaret i Omegnen
 af det Sted, hvor denne Fugl blev dræbt?

Dræbes der mange af dem?

Ved De fra hvilket Verdenshjørne de om Efteraaret ankommer til
 Stedet?

Og om Foraaret?

Yngler de der?

Overvintrer de der?

(I saa Tilfælde: i hvilke Maaneder?)

Er No. . . . bleven udstoppet?

(Hvem tilhører i saa Fald den udstoppede Fugl?)

Eller: Er Fuglen bleven spist?

Er Foden med Ringen bleven opbevaret?

Andre Oplysninger?

(F. Eks.: Sad Ringen paa højre eller venstre Fod?

Var Indskriften opret eller omvendt, naar Fuglen stod?)

. . . . .
 (Adresse og Datum.)

. . . . .
 (Navn.)

Da de originale, af Jægeren udfyldte, Spørgeark, efterhaanden
 som de indkommer, hæftes sammen til en Bog for sig, er de
 forsynede med en Margen. Imidlertid har det vist sig, at det
 er meget vanskeligt at faa Folk til at lade være med at skrive
 i denne Rand, selv om jeg har skrevet et advarende: »Ikke
 skrive i Randen!« eller for en Sikkerheds Skyld har skraveret
 den over med Blækstreger paa Kryds og tværs, og jeg har derfor
 maattet lade den trykke kulsort.

At faa et Spørgeskema udfyldt efter Ønske er ikke altid saa
 let, som man skulde tro. Paa Arkene fra de første Aar, jeg
 mærkede Fugle, staar f. Eks. det Spørgsmaal: »hvor er Fuglen

skudt«? uden de Tilføjelser, jeg senere har gjort dertil. Og flere Gange har jeg da faaet følgende Svar: »I højre Vinge« el. lign. Da jeg saa senere havde tilføjet: »Angivelsen af Stedet saa nøjagtig som mulig«, er der flere Gange svaret, hvad der paa Dansk vilde lyde saadan noget som: »100 Alen fra P. Larsens Mark«. En Gang er der privatissime meddelt mig, at Angivelsen af det Sted og den Tid af Døgnet, hvorpaa Fuglen meddeltes skudt, kun var af »officiel Karakter«; i Virkeligheden var Fuglen dræbt et lille Stykke fra det opgivne Sted, nemlig inde paa en anden Mands Mark; og det oven i Købet om Natten, hvor Jagt efter Landets Love ikke var tilladt, — men denne lille Rettelse havde for øvrig intet at sige i videnskabelig Henseende.

Det er ikke altid, at Jægeren har kunnet komme ud af at tage det Aftryk af Indskriften paa Ringen, som er tilstrækkelig for mig, naar jeg selv har mærket vedkommende Fugl (medens jeg gerne ser Ringen selv opbevaret i Jægerens Land som Bevis for, at Fuglen er fløjet derned), og han har da sendt mig Ringen til Eftersyn (ofte efter at have rettet den ud), undertiden med Ønske om at faa den tilbage til Opbevaring som Jagttrofæ. En enkelt Gang oplyses det, at Jægeren allerede bærer Ringen ved sin Urkæde eller har ladet den rette ud og indlægge paa sin Bøssekolbe¹; — i det hele taget vises der jævnlig Ringen mere Opmærksomhed end Fuglen, der dog for Mærkeren er det væsentlige.

Og det er da for øvrig ikke saa underligt, at en Lægmand kan være noget uforstaaende, naar han pludselig faar en Ringfugl i Haanden. Han ved i Øjeblikket ikke, hvordan han bedst skal bære sig ad i dette mærkelige Tilfælde, og han tager da foreløbig Ringen af Fuglen og gemmer den som en Kuriositet. Først ved at komme til at tale med andre om det, bestemmer han sig til at skrive efter Adressen for at faa at vide, hvorfor Fuglen var mærket. Det har mere end een Gang vist sig, naar jeg har bedt om at faa Ringfoden sendt til Eftersyn, at Ringen sidder anderledes paa Foden end den efter mine Bøger skal, og det opklares saa, at Jægeren har taget den af og sat den paa igen. Ved en saadan Lejlighed har det tidligere omtalte »Ringmærke«, de glattede Hornplader paa Fuglens Mellemfod, været

¹ Se H. Chr. C. Mortensen: »Krikænderne fra Fanø« i Gads danske Magasin, Marts 1909, S. 393: Meddelelsen om Kongen af Spanien og Krikanden.

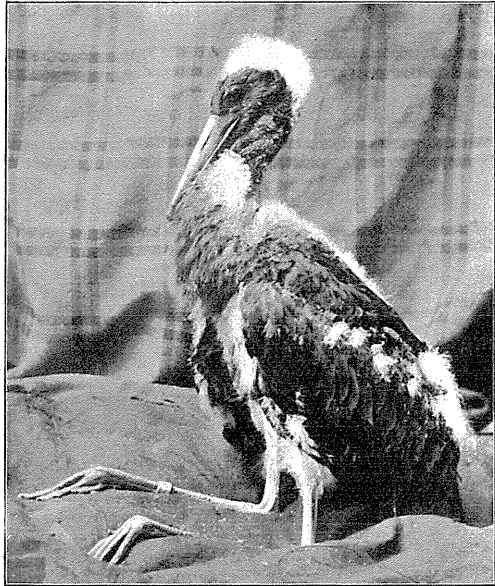
mig til Nytte, idet jeg har kunnet se, at den Fod, der er sendt mig; virkelig er den samme, som jeg i sin Tid har mærket.

En sjælden Gang er Jægeren saa meget af en Ornitolog, at han har ladet Fuglen udstoppe. Jeg har da undertiden forsøgt at faa ham til at overlade den udstoppede Fugl som Bevismateriale til et Museum, hvor der er Sandsynlighed for, at den kan opbevares længere end hos en Privatmand, men hidtil har jeg ikke haft Held i mine Bestræbelser. En Gang er den udstoppede Fugl venligst sendt mig som Gave, nemlig fra Hr. Galvez i Puente Genil, der havde truffet Ringglente Nr. 5 i Andalusien.

Jægeren har jævnlig gjort mig den Tjeneste at omtale mit Mærkningsforsøg i Dagspressen i sit Land; det er for Sagens Skyld mindst lige saa vigtigt som at faa en Meddelelse i et videnskabeligt Tidsskrift; hyppigst er det jo Lægfolk, (som ikke læser lærde Afhandlinger) der faar fat paa en Ringflugl. Nu og da

har der altsaa i et eller andet udbredt Blad været en Notice om mit Forsøg, og det baade i Tyskland, Holland, Belgien, Skotland, England, Irland, Nord- og Sydfrankrig, Spanien, Portugal, Italien og Rusland, ja selv i Sydafrika. Og det er ingen Skade til, at der hvert Aar kommer saadan en Meddelelse; der er altid ny Mennesker, der bliver forbavsede over at læse den.

I de fleste Tilfælde har Jægeren saa megen Interesse for Fugletræk, at det er ham en Tilfredsstillelse at have kunnet levere et Bidrag til Forsøg paa Udforskning af det, men en enkelt Gang meddeler han diskret, at han er en fattig Mand, eller

Billede 8. Mærket Unge af Sort Stork (*Ciconia nigra*). Fuglen har endnu hvide Dunender paa Fjerene. Ringen er saa vid, at den af sig selv er gledet et Stykke op ad Mellemfoden. (Clichéen laant fra »Frem« »Vor Jord« for 16 April 1911, S. 113).

han anmoder mer eller mindre tydeligt om at faa Porto godtgjort eller meddeler ligefrem, at han venter en Dusør for sin Ulejlighed. Det er en blandet Fornøjelse for Mærkeren at modtage et saadant Brev; thi hvis det efterhaanden udvikler sig dertil, at der skal betales ekstra for hver Meddelelse om en Ringfugl, foruden hvad der ellers er ofret paa den (og paa dens mange Kammerater, som der ikke høres noget om), saa bliver Mærkningsarbejdet saa kostbart, at ikke just enhver kan lege med.

At de modtagne Breve gemmes som værdifulde Aktstykker er en Selvfølge. Sammen med Genparter af mine Svar, Udklip af Aviser o. s. v. opbevares de i Omslag, saaledes at hver Fugl faar sit (en stor Konvolut, tilklæbet og derefter klippet op i den ene Ende) med Angivelse af Fuglens Art og Nummer, Sted og Tid for Mærkning og Fangst samt Meddelerens Adresse. Og disse Smaapakker samles saa efterhaanden i store, flade Cigar-kasser (der stilles op som Bøger, forsynede med Rygtitel), saaledes at hver Fugleart faar anvist sin Kasse. I det lille Arkiv, der dannes paa denne Maade, vil man nu hurtig kunne finde sig til Rette.

OPTÆLLING AF DE MÆRKEDE FUGLE OG DE INDKOMNE MEDDELELSER.

Den 1 Marts 1912 udviste mine Lister:

Mærkede Fugle:	Indløbne Meddelelser	
	fra Danmark	fra Udlandet
2080 Stære (<i>Sturnus vulgaris</i>)	mange	6 ¹
3 Ravne (<i>Corvus corax</i>)	1	1
59 Musevaager (<i>Buteo vulgaris</i>)	23	5
3 Hvepsevaager (<i>Pernis apivorus</i>)	0	0
6 Glenter (<i>Milvus iclinus</i>)	2	2
13 Duehøge (<i>Astur palumbarius</i>)	10	0
4 Spurvehøge (<i>Astur nisus</i>)	1	0
532 Storke (<i>Ciconia alba</i>)	2	17
5 Sorte Storke (<i>Ciconia nigra</i>)	1	1
127 Hejrer (<i>Ardea cinerea</i>)	11	23
1 Stor Kobbersneppe (<i>Limosa ægocephala</i>)	0	0
4 Rødben (<i>Totanus calidris</i>)	0	0

¹ Ifølge Brev fra H. Weigold er desuden to à tre Stære omkomne paa Helgoland, men nøjagtigere Oplysninger kan ikke skaffes.

Mærkede Fugle:	Indløbne Meddelelser	
	fra Danmark	fra Udlandet
10 Klyder (<i>Recurvirostra avocetta</i>)	1	0
1 Vibe (<i>Vanellus cristatus</i>)	0	0
2 Rørhøns (<i>Gallinula chloropus</i>)	2	0
201 Krikænder (<i>Anas crecca</i>)	4	44
51 Pibeænder (<i>Anas penelops</i>)	0	2
320 Spidsænder (<i>Anas acuta</i>)	4	46
1 Toppet Skallesluger (<i>Mergus serrator</i>) .	1	0
52 Stormmaager (<i>Larus canus</i>)	5	4
62 Hættemaager (<i>Larus ridibundus</i>)	1	3
1 Terne (<i>Sterna hirundo</i>)	0	0
2 Splitterner (<i>Sterna cantiaca</i>)	0	0
1 Sandterne (<i>Sterna anglica</i>)	0	0
3540 Fugle.	69 ¹	+ 154

Naar Stærene regnes med, bliver dette til, at 6 pCt. af de mærkede Fugle har givet »Meddelelse«; hvis Stærene ikke tælles med, stiger Procenten til over 14.

I Ny og Næ er foruden de ovennævnte Fugle mærket en enkelt Solsort (*Turdus merula*), Gulspurv (*Emberiza citrinella*), Spurv (*Passer domesticus*), Musvit (*Parus major*) o. s. v.

Og endelig er et Parti Ringe her fra Forsøgsstationen paa Foranledning af Forstassistent O. Fabricius erhvervede af Baroniet Brahetrolleborg paa Fyn, der har ønsket at mærke Ænder med dem. I Efteraaret 1910 blev der ringet 84 og i 1911 (Efteraar) 69 Graaænder (*Anas boscas*). Ænderne er dels opdrættede i Andegaard, dels indfangede i Køje paa Fanø. De stækkes og overvintrer i Andegaarden paa Brahetrolleborg, hvorefter de næste Foraar slippes ud i Brændegaards Sø. I Efteraaret 1911 blev paa Brahetrolleborg desuden mærket 30 Krikænder (*Anas crecca*) (fra Fanø), der ved et Uheld straks slap ud i Søen. — Hvor vidt dette Forsøg vil kunne give noget Resultat i videnskabelig Henseende, vil Tiden vise; Ænderne kan jo kun kaldes halv vilde. Men der vil maaske kunne siges dertil: Ja, men det er jo netop udmærket! De halvvilde slaar sig selvfølgelig, naar de først kan flyve igen, sammen med de store Flokke af vilde Kammerater, som kommer trækkende, og de vil saa lettere end de

¹ Foruden talrige Meddelelser om Ringstære, hovedsagelig fra Viborg og Omegn.

helt vilde komme til at røbe Sværmenes Rejseveje, fordi de ikke er saa bange for Mennesker og derfor er mere udsat for at blive skudt.

Det vil fremgaa af Listen over de udsendte og genfundne Fugle, at de, som er Genstand for regelmæssig Jagt, har givet de bedste Resultater, ringforsøgsmæssig set. En Fugl som Stæren (*Sturnus vulgaris*), der ikke efterstræbes synderlig paa sit Vinteropholdssted, har endnu holdt et Slør over dette, omend en Flig deraf er løftet nu og da. En stor Forandring vilde indtræde, hvis Stæren blev jagtbar i de Lande, hvor den overvintrer, og det er ikke usandsynligt, at dette en Gang vil ske, i alt Fald foreløbig for en vis Række Aar. Stærene optræder jo nemlig mange Steder i uhyre Flokke, bl. a. fordi man alle Vegne hensynsløst har skudt Rovfuglene bort, og fordi man overalt har opsat gode Redekasser til Stærene, og disse paa en Maade kunstigt opdrættede Masser gør ofte Fortræd for Frugtdyrkere. Men ogsaa, hvis der i forskellige Lande blev iværksat en Indfangning i Slaggarn af overvintrende Stære — hvad jo kunde gøres uden at Fuglene kom nogen Skade til — vilde Udsigterne for at faa deres Rejseveje opklarede forbedres meget; jeg gaar naturligvis ud fra, at de Stære, der blev fanget og ikke i Forvejen havde Mærke paa, blev ringede, saa man kunde finde dem igen ved deres Ynglesteder om Sommeren. Jeg har forhørt mig i Holland og Frankrig om, hvorvidt en saadan Vinterfangst kunde tænkes sat i Værk, men der er hidtil svaret mig, at der ikke er megen Sandsynlighed for det (dog synes Udsigterne i Holland, efter hvad v. Oort nylig har meddelt mig, at ville forandre sig nu, da Rigmuseet i Leiden har begyndt at ringmærke). I Storbritannien er Forholdene bedre; jeg har en Gang skrevet en Opfordring til Vinterfangst der¹, og jeg ved fra A. Landsborough Thomson, at der ogsaa senere er fanget og mærket Vinterstære i Skotland, men der har endnu ikke været nogen af mine derimellem.

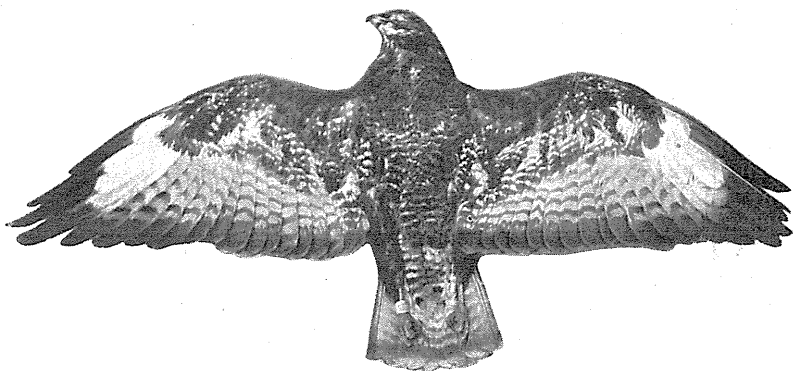
RESULTATER.

Den Fugleart, hvis Rejseveje hidtil er bleven bedst belyst ved mine Ringmærkningsforsøg, er Krikanden (*Anas crecca*), der fra sine Ynglesteder i det nordlige Sverige begiver sig til Vesteuropa og Middelhavslandene. Ogsaa Musevaager (*Buteo vul-*

¹ Se »Country Life« for 13 Marts 1909. S. 394.

garis), en Glente (*Milvus iclinus*), Stære (*Sturnus vulgaris*) og Hejrer (*Ardea cinerea*) er fløjet mod Sydvest — ad en Rejsevej, som forskellige Ornitologer jo forlængst har angivet¹, mer eller mindre bestemt. Nu er det altsaa bevist, at Trækfugle, der er indfanget i Danmark, virkelig flyver den Vej.

De mest forbavsende Resultater af Mærkningen er opnaaet med Storkene (*Ciconia alba*). Det har vist sig, at de om Efteraaret flyver fra Danmark mod Sydøst, ned gennem Preussen og Ungarn. Længere mod Syd har mine Ringstorke ikke ladet høre

Billede 9. Død Ringmusevaage (*Buteo vulgaris*) Nr. 34.

fra sig i Europa, men fire ere omkomne i Afrika, een Syd for Tanganjika og tre i Transvaal. Fra det mellemliggende uhyre Stykke Land, fra Transsilvanien til Tanganjika, foreligger endnu ikke noget om danske Storke (men det er ikke udelukket, at nogle kan være faldet der, uden at jeg har faaet det at vide!), men her viser Resultatet af internationalt Arbejde sig paa en meget smuk Maade, idet tyske og ungarske Storke er faldne i Lilleasien, Palæstina, Ægypten o. s. v. helt ned til Transvaal og Kapstaten. Dette Resultat opfordrer til fortsat Arbejde med Ringmærkning! Og naar vi en Gang er naaet saa vidt, at der fanges og mærkes Trækfugle baade paa deres Ynglested og deres Vinteropholdssted, og at Mærkerne har Korrespondenter, der er kendt

¹ Om Rejseruter se f. Eks. Palmén: Om foglarnes flyttningsvägar (1874) og Gätke: Die Vogelwarte Helgoland (1891).

Historiske Oplysninger om dette, som om andre Spørgsmaal vedrørende Fugletræk, gives af O. Herman i hans fortræffelige Oversigtsarbejde: *Recensio critica automatica of the doctrine of bird-migration* (1905).

med Sagen, overalt imellem disse Steder, vil vi komme til sikre Resultater med Hensyn til en af Fugletrækkets mange Hemmeligheder: Rejsevejene.

FROM THE BIRD MARKING STATION AT VIBORG,
DANMARK.

BY

H. CHR. C. MORTENSEN.

(SUMMARY.)

Historical remarks. At the beginning of the last century v. der Heyden Baak made an experiment on migration, marking young ones of tamed White-fronted Goose¹ (*Anser albifrons*), which he gave a brass collar and then released. This experiment incited me in 1890 to commence my bird marking. My first attempts with bands of zinc, on which were written place and year and which were bent round the leg of Starling (*Sturnus vulgaris*) failed. So, in 1899, I used stamped bands of aluminium on 165 *Sturnus vulgaris*.

In England young ones of game-birds had been marked with an aluminium ring on the leg since 1891 on the estate of Alnwich Castle (Northumberland)².

The novelty of my experiment then was:

- a) Fullgrown wild birds were ringed on the foot just before leaving.
- b) Each bird got a number, referring to detailed information in my journal with regard to place and date of capture, plumage etc.
- c) A great number of birds was marked.
- d) The experiment was notified in foreign scientific periodicals of consideration³, in a widely circulated Danish weekly paper and in the daily press.

It was my hope, when a ringed bird was killed and the case was published in a newspaper, that a reader of one of the above mentioned periodicals should happen to see it and kindly inform me.

My experiment has later been adopted both by ornithological societies and by private persons and carried out on a much larger scale than I have been able to do. Four years after the first public account of my bird-ringing, Thienemann began (1903) to mark Crows (*Corvus cornix*) at Rossitten; Ungarische Ornithologische Centrale (O. Herman and Jac. Schenk) followed in 1908, British Birds (H. F. Witherby) and the University of Aberdeen (A. Landsborough Thomson) in 1909, and now ringing of migratory birds is

¹ Rhea, 2. H., 1849, p. 10.

² Country Life, 1909, 27th Febr., p. 323.

³ Vide p. 101.

generally used both in Europe and in America¹ and has given exceedingly fine results.

Inscription of the rings. The majority of my 165 rings from 1899 only bore some letters stamped upon them in addition to the running number, but this inscription proved insufficient: no reports were received from abroad about the marked starlings.

During the years of 1900 to 1904 incl. I therefore stamped »M. Danmark« (M = Mortensen) besides the running number on the starling-rings and by the aid of this inscription I got three reports from abroad of ringed starlings through Snouckaert v. Schauburg and H. Winge, the newspaper »Nationaltidende« and the weekly paper »Vore Landsmænd i Udlandet«. Since 1906 Mortensen
Viborg D (D = Danmark) and running number are stamped on my starling-rings.

Inscription on the inside of wide rings is soon worn out. Since 1903 I have sometimes given a bird a ring on each leg and thus been able to give a more complete address.

Each species of birds, commonly known by everybody, has its separate series of running numbers.

On rings not large enough for 4 figures, the hundreds of the first thousand are stamped behind the address, the hundreds of the second thousand in front of it.

Large rings bear my full address; since 1909 with the words »Write to« in front.

A letter of control has frequently been of use, when the correspondent gives a wrong number (e. g. from memory alone or on account of an error in reading or writing).

My journal states which of the bird's legs has been marked and if the inscription is erect or inverted, when the bird is standing. This precaution is necessary with regard to starlings, these birds being so easily caught by everybody. Sometimes I have marked nestlings of *Sturnus* both with ring and by cutting off the tip of a claw with the end of a pedal phalange. Hatching ring-starlings are marked with a cut in the tail.

Shape of the rings. My »rings« are bands of aluminium — the corners and edges carefully smoothed —; they are bent round the metatarsus of the bird, and are so wide that dirt cannot gather between them and the metatarsus. The band is rather thick to make it durable (by and by it is worn at the base) and to prevent the bird from removing it.

Size of the rings vide p. 106.

The bands are bent half together with round-nosed pliers (or struck with a club round a cylindrical iron-bar) and are kept in consecutive order upon a stick. The smallest ones (which are comparatively the most costly) cost a little more than 1 d. a piece.

¹ Vide p. 100.

Will the ring injure the bird? The ring does not hurt the horny plates of the leg (even if it will smooth them a little), and I have never had any proof of its causing the bird to stick anywhere. Nor is the ring so heavy, that it will check the flight of the bird (I have e. g. often watched hatching ring-starlings flying about in the vicinity of my home). And it is not so conspicuous that the bird should be persecuted on account of it.

Associates are named p. 111. The Carlsberg Fund has three times granted me an assistance (p. 112).

Instruction to assistants is sent, if verbal instruction cannot be given. Bands when 1 mm. thick are cautiously applied to the bird's leg with flat-nosed pliers, when 2 mm. thick with a screw-wrench, the jaws of which can be screwed together by turning the handle. It may be recommended to cover the bird's head with a dark cloth.

Correspondence with the sportsmen. To the gentleman who informs me of a ring-bird, are sent

- 1) A short information about the purpose of my ringing experiment,
- 2) Sketch maps with indication of places where ringed birds have perished, and the names of the reporters,
- 3) Schedules with questions: when and where was the bird killed? Has the ring injured the foot? etc. The reporter is asked to send an impression of the ring (instructions how to make it are given), while the ring itself or the stuffed bird has better be kept in the sportsman's country as a proof that the bird was shot there.

These papers are printed in Danish, or German, English or French.

The returned filled-in schedules are bound.

At my request some foreign sportsmen have kindly mentioned my experiment in the daily press of their countries. Gratuities are only paid if demanded.

Enumeration of the marked birds and the reports vide p. 120. The game-birds have given the best results, the Starlings the poorest ones. As soon as the fence-months of the Starlings are reduced to the summer, or it is permitted to net and mark them in winter, more information of ring-starlings will be received.

Results. Teal (*Anas crecca*) have been followed from their breeding places in the north of Sweden to the western part of Europe and the Mediterranean countries; Buzzard (*Buteo vulgaris*), Kite (*Milvus ictinus*), Starling (*Sturnus vulgaris*) and Heron (*Ardea cinerea*) have also passed S. W. Stork (*Ciconia alba*) is followed to the south-east through Prussia and Hungary and is found again south of Tanganyika and in the Transvaal. In the immense regions between these places storks marked with rings from Rossitten and Ungarische Ornithologische Centrale have perished. It is a fine result of international research. When once migratory birds are

marked both in their breeding places and winter quarters, and the markers have associates everywhere between these places, we shall gain reliable results with regard to one of the ornithological mysteries: the routes of migration.

Explanation of the figures.

- Figure 1 (p. 99). Ring-starling (*Sturnus vulgaris*) at the nest. (The hind-toe is seen beneath the ring.)
- 2 (p. 104). Cuts made in the tails of hatching ring-starlings (*Sturnus vulgaris*) so as to recognize the birds on the wing.
  - 3 (p. 106). Feet of marked Starling (*Sturnus vulgaris*) and Teal (*Anas crecca*). The teal ring shows the ends of the aluminium band squeezed tight together.
  - 4 (p. 107). Rings. — At the top: Band bent as a stork-ring and straightened again. — In the middle from the right side: stork-ring from Ungarische Ornithologische Centrale, Budapest. Stork-ring from Viborg 2 mm. thick, and from Rossitten 1 mm. thick, seen from the edge. Ring from Aberdeen. — At the foot: Stick with rings from Viborg.
  - 5 (p. 110). Marked Stork (*Ciconia alba*) just landing on the nest. The ring has slipped up the metatarsus; it is not easily perceived when the bird is moving.
  - 6 (p. 113). Starling (*Sturnus vulgaris*) getting marked. The left foot of the Starling has seized the marker's ring-finger.
  - 7 (p. 115). Marked nestling of Goshawk (*Astur palumbarius*).
  - 8 (p. 119). Marked nestling (with downy feathers) of the Black Stork (*Ciconia nigra*).
  - 9 (p. 123). Dead marked Buzzard (*Buteo vulgaris*).

MINDRE MEDDELELSER

INDSENDTE TIL REDAKTIONEN I 1910—12.

SAMMENSTILLEDE

AF

O. HELMS.

Efterfølgende er et Uddrag af de mindre Meddelelser om Fugle, som i Løbet af de sidste 2 Aar er tilsendte Redaktionen. Selvfølgelig vil det i nogen Grad bero paa et Skøn, hvor meget man tager med; nogle vil formodentlig finde, at der er taget for almindelige Ting med, og adskillige Meddelere vil vel savne nogle af de Oplysninger, de har givet. Jeg skal da blot bemærke, at samtlige Meddelelser bliver opbevarede i Foreningens Arkiv og maaske senere kan komme til Anvendelse, selv om de ikke